

עלים

עלון שבועי משלחן מערכת מכון עלה זית

publish@alehzayis.com | 732.513.3466

alehzayis.com | fax: 732.865.7002

עלה נס

הניסים שמאז בית שני אינם בבחינת נס

ע"פ קונטרס 'דברי תורה משמחים' בעניני חנוכה, מאת הרב שמואל זאב ראטקין זצ"ל

יש אריכות גדולה בספר הלשם (ספר הכללים כלל ב ענף ג אות א, ומובא בספר שערי לשם מעמ' תסז) לבאר שמבית שני והלאה נמסרו סדרי בראשית לחכמי ישראל, ומה שהיה נחשב נס קודם בית שני, לא היה נחשב נס כלל מבית שני והלאה. ומבאר בזה דברי מדרש היכלות, שעיווזה ותפארתה של תורה לא ניתנו עד בנין בית שני.

ונעתיק מקצת לשונו כאן, "הנה היה מנפלאות תמים דעים ית"ש, בהנהגתו הנעלמה וכו' להתגלה בשפעת אור קדשו ולמסור הכחות והמפתחות וסדרי בראשית ורזי עולם רק לדורות האחרונים אשר מבית שני והלאה, כי להם הנה ניתנה החמדה גנוזה הזאת, לשלוט בכל מעשה בראשית, וזכו לזה עד סוף הזמן דכל מייסדי התורה שבעל פה, כי הנה ניתן להם החמדה גנוזה הזאת להשתמש בה כחפצם הרבה יותר מבודות הראשונים, וכו'. הנה קודם העת דבנין בית שני הנה היה ננעל עדיין השער בזה, ולא ניתן אז השליטה לשלוט על סדרי מעשה בראשית לכל הצדיקים כולם שבכל דור, אלא רק למעט מזעיר מהיחסי סגולה המצויינים אשר ראה רצונו ית"ש להתגדל ולהתקדש על ידיהם, וכמו כל הניסי מצרים ודוד המדבר שנעשו ע"י משה רבינו ע"ה וכן בכיבוש הארץ שהיה לצורך כלל ישראל, אבל זולת זה הנה לא ניתן המפתח דשני סדרי בראשית אלא רק לצורך שעה ולא יזהו קדושים המצויינים אשר בחר בהם הוא ית"ש לקדש שמו עליהם וכו', וזהו גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון", עכ"ל.

ושמעתי בזה הערה נפלאה מהג"ר משה שפירא זצ"ל, שאילו המופתים שאחרי בנין בית שני היו נחשבים נסים, יקשה מאד, שהרי הרמב"ם כתב שכן בוחנים נביא, ואם גם חכמי המשנה והתלמוד עשו נסים, א"כ הרי אין זה ראייה על נביא, ואינו מענין הנביא כלל. ובע"כ כדברי הלשם דמבית שני נשתנו הדברים, שכל סדרי הטבע, הם לגמרי ברשותם של חכמי ישראל, ואין הפשט שיש טבע ורק שיכולים הם להתגבר ולשנות הטבע, אלא שאינו נחשב להם שינוי הטבע כלל, מכיון שכל עצם מציאות הטבע והוייתו, הוא מכח מה שהם ברשותן של חכמי ישראל, והדברים נפלאים מאד.

ולדברי הלשם הרי צ"ע למה נס חנוכה הוי נס, והרי היה זה כבר אחרי שנבנה בית שני, וצ"ע.

והנני להעיר, שבשפת אמת (פרשת מקץ שנת תרמ"ו) מדייק מהפסוקים שעיקר חנוכה הבית של בית שני הוא חנוכה בית חשמונאי, וכן איתא בדרשות חת"ס (ריש דרוש לפ' וישב תרס"ח).

ולפי זה לכאורה י"ל שבאמת דברי הלשם הנ"ל הם רק אחרי חנוכה, שהרי רק מאז חנוכה הבית של חנוכה נגמרה חנוכה הבית של בית שני, והרי מפורש בדברי הלשם שמה שהטבע נמסר לחכמים הוא חלות הנעשה ע"י בית שני, שעל זה נאמר "גדול יהיה כבוד הבית האחרון מן הראשון".

הג"ר שמואל זאב ראטקין זצ"ל

עלה פרשה

איסור 'לפני עיוור' בשתיקת תמר

ע"פ ספר 'כוס יהושע' מאת הר' יהושע בארענשטיין, על פרשיות התורה ומועדים

הוא מוצאת והיא שְׁלַחָה אֶל חֲמִיָּה לֵאמֹר לֹאִישׁ אֲשֶׁר אֶלֶּה לוֹ אֲנֹכִי הִרָה וְתֵאמֹר הִפְרָ נָא לְמִי הַחֲתָמָת וְהַפְתִּילִים וְהַמְטָה הָאֵלֶּה: (לח, כה) "לא ראתה להלצין פניו ולומר ממך אני מעוצלת אלל לאיש אשר אלה לו. אמרה אם וזה מעלמנו יודה ואם לאו יטרפוני" (כס"ז).

בספר 'הערות' להגרי"ש אלישיב (בבא מציעא, נא, א) הקשה, איך שתקה תמר, הרי בזה גורמת שיהודה ובית דינו יהרגו את הזכאי - ג' נפשות, ולמה לא חששה לאיסור לפני עור. וא"כ נהי שמצד עצמה היה נוח לה למסור נפשה כדי לא להלבין את יהודה, אבל הרי היא יודעת שהם עוברים על איסור. ותירץ ע"פ דברי הרמב"ן על התורה (שם) שבאמת היתה חייבת מיתה על פי דין, כיון שיהודה היה מלך, והיא רימתה אותו. וממילא אפילו אם נתעברה ממנו רשאי להמיתה על שרימתה אותו, אלא שמחל על כבודו. ולפי זה נמצא שיש עליה דין מוות, אלא שכלפי זה שהיתה יכולה להציל את עצמה ע"י אמירתה, בזה אמרינן נוח לו לאדם וכו'.

אבל נראה לומר עוד, על פי יסודו של המהרי"ל דיסקין (פסקים סימן ה), שאע"פ שלפעמים מצינו שאדם אחראי על חטא של אחרים שבא מחמתו אף שאינו מכשיל אותם רק בגרמא, מ"מ היכא שעושה על פי דין אין צריך לדאוג ולעשות חשבונות לענין אחרים (collateral damage). ועפ"ז דנו להתיר מה שעושים הפגנות בשבת אף שגורמים ע"ז חילול שבת מצד אחרים. אלא הענין הוא כי הם עושים ע"פ דין וסוברים שיש חיוב למחות, ומה שנצמח מזה שאחרים מחללים את השבת אין עליהם תלונה. וא"כ גם אצל תמר, כיון שהיא עושה כדין שלא להלבין את חבריו, שוב אין צריכה לדאוג ממה שיהרגו אותה שלא כדין.

ונראה להביא סיוע לחילוק זה. שהנה מצד אחד מצינו במעשה

הר' יהושע בארענשטיין עם הג"ד ירוחם אלשין שליט"א במוסקבה

אלישע (מלכים ב' ג, יט - כד) שהמתיק את מי ירוחו, והנערים קללוהו וקראוהו קְרָת, משום שפרנסת נערים אלו היתה להביא מים מתוקים מרחוק, ועל ידי מיתוק המים הפסידו פרנסתם, כדאיתא בסוטה (מו, ב - מז, א), ומשמע

continued on page 3

הזמנים לעיר לייקוואוד יצ"ו נערכו ע"י הרב משה ברוך קופמאן שליט"א		הזמנים לעיר לייקוואוד יצ"ו נערכו ע"י הרב משה ברוך קופמאן שליט"א		הזמנים לעיר לייקוואוד יצ"ו נערכו ע"י הרב משה ברוך קופמאן שליט"א		הזמנים לעיר לייקוואוד יצ"ו נערכו ע"י הרב משה ברוך קופמאן שליט"א	
ערב שבת	ליל שבת	יום השבת	מוצאי שבת	ערב שבת	ליל שבת	יום השבת	מוצאי שבת
מנחה גדולה (חצי שעה לחומרא) 12:23	הדלקת נרות 4:14	ס"ז קרי"ש מג"א (לפי האופק) וגר"א 8:49/9:33	ג' כוכבים קטנים 5:18	ט' שעות (להתחלת סעודה) 2:12	איסור מלאכה (בשעה"ד) 4:29	ס"ז תפילה גר"א וגר"ז 10:19	ע"ב דקות 5:45
מנחה קטנה (לעשיית מלאכה) 2:35	שקיעת החמה 4:32	חצות היום (סעודת שחרית להב"ח) 11:53	ר"ת ד' מילין לחשבון המעלות 6:01	פלג המנחה (מג"א לפי אופק) 3:59	מזל מאדים (למאן דחש ליה) 5:52-6:53 (וי"א 6:57-5:57)	אכטיל (90 דקות [זמניות]) 4:32	אכטיל (90 דקות [זמניות]) 6:03
חצי שעה קודם שקיעה 4:02	צאת ג' כוכבים (לקר"ש לפני הסעודה) 5:13	מולד חודש טבת: עש"ק, 9:11 AM חלקים	לומני הדלקת נר חנוכה 4 עמוד 4	יש עושים סדר יו"כ קטן בערב חנוכה			

אודות מאמרו של הרב משה ברוך קופמאן שהביא כמה רמזים לבר מצוה בברך "ג שנה. נראה להביא עוד רמז שמצאתי בכתובים, והוא ע"פ המדרש רבה (פרשה כג סימן י) על הכתוב "ביום הגמל את יצחק" (בראשית כא, ח), והיינו ביום שנגמל מיצר הרע ונכנס בו היצר טוב שנעשה בן י"ג שנה, ולשמחה זו עשה אברהם משתה גדול.

משה רבינו (ע"ה) יצחק יצחקא, יקרא

דברי הרמב"ן על מקום קבורת רחל

אודות מקום קבורת רחל שנזכר בגליון פרשת וישלח - בספר תבואת הארץ (עמ' קלח) העיר על מה שכתב הרמב"ן בפרשת ויחי (מח, ז) שרחל נפטרה ברמה, שצ"ל שכתב זאת לפני שבא לא"י, וכמו שכ' בפרשתנו (וע"ע רמב"ן פרשת אחרי ויקרא יח, כה) שמתה בתחלת כניסתה לארץ כדי שלא יהיו ליעקב ב' נשים בארץ ישראל, וכשיטתיה בגדר קיום מצוות אצל האבות).

יעקב דא יצחקא, יקרא

הלכה בידוע עשו שונא ליעקב

בענין מאמרו של הרב הלל שמעון שימאנאוויטש שליט"א, רציתי להעיר כמה דברים:

א] הלכה - קביעות הגירסאות: הראה דברות קדשו של הגה"ק בעל ישמח משה כי גירסא משובשת נקרה לפנינו. ותהלה לקל כי מצאתי לו חבר רב קדמון ממגורשי ספרד, רבינו אברהם בר"ש הלוי מגדולי עיר תוניס, בספרו הבהיר ספר הזכרון על דברי רש"י אלה. ותמה אקרא על בניו של בעל ישמח משה - הלא הם רבותינו לבית טייטלבוים, אשר תפסו בפשיטות כלשון המורגלת "הלכה עשו שונא ליעקב". עי' להגה"ק רבינו יואל זיע"א בספרו דברי יואל בכמה דוכתי, וכן ראיתי להגה"ק ברוך משה בפרשתנו. ועי' מה שהאר"ק בס' לבושי יו"ט (להגה"צ מנירבאטער, פ' וישלח) בפלפולו העצום לברר הילכתא האמור בכאן.

ב] הלכה - המכוון בזה: גיסו הר"י פילטשיק הראה לדברי מרנא בעל האגרות משה כי הוא הלכה בלתי משתנה לדור דור, וכדבריו ראיתי בספר שערי הלכה ומנהג סי' ל"א. עוד הובא במאמר דברי הגאון הנצי"ב שיהלכה הכוונה פירוש מקובל וכלשון התלמוד גמירי, עכ"ד. וכיוצא בזה ראיתי להג"ר צבי הירש פרבר (מקורבו של בעל הלשם זיע"א) בספרו כרם הצבי (בראשית ח"ב, דרוש לחנוכה) שתפס לישנא ד"גמירי עשו שונא ליעקב".

ובמאי דאפקיה תנא הכא בהאי לישנא, נראה פשוט לפי המבואר במפרשים דה"ק רשב"י, דמאחר והלכה בידוע שעשו שונא, א"כ אלמלא נקוד על 'וישקהו', פשטיה דקרא שלא נשקו בכל לבו, כפי ההלכה המקובלת בידונו, והניקוד בא להוציא מפשטיה דכאן בכל לבו (עי' ישמח משה, ונתכוון לדבריו הגרי"מ פיינשטיין בחידושו, וכבר קדמום בס' הזכרון הנ"ל ובעל חסדי דוד בפירוש ספרי דבי רב פ' בהעלותך פיסקא ס"ט). והוראת לשון 'הלכה' בכל מקום היא דבר שלא נתפרש בכתוב [הלכה למשה מסיני].

ג] הלכה במשמעות דבר אגדה: כבר עמד בזה הרב מהרצ"ח (ברכות לא, א) הנ"ל, והראה בדומה לזה בגמ' סנהדרין (קז, א), ועי' מה שהאר"ק בזה בספר לשד השמן (למורה"א בן אמזוג - מוכיח דק"ק ליוורנו, עמ' 95 בהג"ה), ועי' בספר עלי תמר (ירושלמי סנהדרין פ"א ה"ג).

ד] האם נאמר גם בשאר אומות: הראוני למדרש תהלים כ"ה על הפסוק "כי יחיד ועני אני, ראה אויבי כי רבו" וכו', אם עשו שונא ליעקב לפי שנטל ממנו הבכורה, אבל ברברים ושארית העמים מה עשיתי להם, עכ"ל המדרש. והן אמנם דברי האגרות משה במדינת אנגלענד משתעי, והמה מזרעו של עשו, אך ממה שהביא בדברי יואל סמוכין לדבריו מהגדה של פסח שבכל דור ודור עומדים עלינו לכלותנו, משמע שגם יתר האומות בכלל.

בעל 'ברך משה' עם הגאון רבי בנימין פאלער זצ"ל

ה] ובצאתי אמרתי לצרף ענין זה עם ענין נתינת שוחד לעכו"ם שהוזכר בגליון הנ"ל, דיעוי"ש להגאון בעל דמשק אליעזר דמייתי לשר"ת חו"י על דבר תת שוחד לעכו"ם, ועיי"ש בתוך דברי החו"י כי נתינת ישראל שוחד לעכו"ם אינו אלא להכריע כף המאזניים כי מראשיתו בשנאה לישראל עיי"ש, ואם אמנם לא הזכיר לישנא דספרי, יש בהן משום תת כח להאי דינא.

בתפלת עני, חשוף זרוע קדשך וכו' ולעת תכין מטבח (נראה עשה"כ "וטבוט טבח והכ"ן" (בראשית מג, טז) אשר רמז בו חנוכה) אז נגמור וכו'

וי יצחקא

תגובה מהרב הלל שמעון שימאנאוויטש: הנהיית מכל התגובות המאלפות [חלקם יופיע בגליונות הבאים], וב"ה שזכיתי לפתוח הנושא וישמע חכם ויוסף לקח. רציתי רק להוסיף דבר אחד שנתחדש. דהנה במאמרי שם הבאתי את דברי הגאון רבי יצחק סורוצקין שליט"א בספרו גבורות יצחק (לפורים ענין ח). ועיקר דבריו שם סובבים על לשון הרמב"ם בספר המצות (מצוה קפח) שכתב וז"ל, שצונו להכרית זרע עמלק בלבד משאר זרע עשו וכו' והוא אמרו תמחה את זכר עמלק, עכ"ל, והקשה מרן הגרי"ז, מה ההדגשה של הרמב"ם שהמצוה היא להכרית זרע עמלק בלבד משאר זרע עשו, כשהמצוה היא למחות זרע עמלק לחוד ולא זרע עשו, ע"כ מספר גבורות יצחק.

והנראה לומר בזה, בהקדם עדותו של המשך חכמה (פרשת יתרו כ, ב) בתוך ביאור למאמר אחד של הרמב"ם מספר המצוות, "וכבר אמרתי כי דברי

רבינו בכל ספריו - ביד, במורה ובפירוש המשניות, רוח אחת בהם". ונראה שאף כאן רוח אחת לדברי הרמב"ם בספר המצוות ובספר המורה.

בספר המורה (ח"ג פרק ו) מבאר הרמב"ם הטעם שהאריכה התורה בסוף פרשת וישלח אודות הסתעפות משפחות שעיר ואדום שהוא מפני "שהשי"ת צוה למחות זכר עמלק לבד, ועמלק אמנם היה בן אליפז מן תמנע אחות לוטן, אך שאר בני עשו לא צוה להרגן, וכבר נתחתן עשו עם בני שעיר כמו שהתבאר בכתוב, והוליד מהם ומלך עליהם ונתערב זרעו בזרעם ושבו ארצות שעיר כלם, והמשפחות ההם מיוחסות למשפחה הגוברת אשר הם בני עשו, וכל שכן זרע עמלק כי הוא היה הגבור שבהם, ואילו לא התבארו היחסים ההם ופירטיהם היו כולם נהרגים בפשיעה, לכן באר הכתוב משפחותיהם ואמר, שאלו שתראו אותם בשעיר ומלכות עמלק אינם כולם בני עמלק, אבל הם בני פלוני ובני פלוני ונתיחסו לעמלק להיות אמם מעמלק, זה כולו יושר מהשם עד שלא תהרג משפחה בתוך משפחה אחרת, כי הגזרה לא היתה רק על זרע עמלק, וכבר בארנו אופני החכמה בה".

הרי שיש חשש שמחמת התערבות עמלק בתוך שעיר ואדום אפשר בטעות להרוג את שאר אדום, ושפיר הזהיר הרמב"ם בספר המצוות להכרית את זרע עמלק בלבד ולא שאר בני עשו.

דרכו של רש"י בכבוד האבות

ישר כחכם על גליונכם הנפלא. רצוני להעיר על דברי הרב משה ברוך קופמאן בגליון לפ' ויצא שדרכו של רש"י הוא להעלים חטאיהם של האבות. מצאתי עוד דוגמא לזה, והוא במדרש רבה פרשת וישלח דרשינן על יעקב קרא ד"מעין נרפש ומקור משחת צדיק מט מפני רשע" וכן הפסוק "מחזיק באזני כלב מתעבר על ריב לא לו", והיינו שלא היה לו ליעקב לשלוח מלאכים כלל לעשו ולהכנע לפניו בלא צורך. ורש"י בפירושו אינו מזכיר טענה על יעקב בזה.

ונראה דזה דרכו של רש"י בכל הצדיקים ולא רק באבות, ואציין כמה מקומות. **במשה** כתיב (שמות ג, ו) "ויסתר משה פניו", ולחד מ"ד בברכות (ז). זה היה שלא כהוגן והשמיטו רש"י. **ביהושע** כתיב (ה, יד) "אני שר צבא ה' עתה באתי", ובעירובין (סג:) איתא א"ל אמש ביטלתם תמיד של בין הערבים וכו' והשמיט רש"י לכל הענין. **דוד** אמר לו למפיבשת (שמואל ב' יט, ל) "אתה וצביא תחלקו את השדה", ואיתא בשבת (נו). קיבל דוד לשה"ר, ורש"י בשמואל לא הזכיר כלום מזה (אבל בשמואל א' כ, טז הביא רש"י חטא זה). **בחזקיה** אמר' בפסחים (נו). על שלשה לא הודו לו קיצץ דלתות של היכל וכו', ורש"י בספר מלכים לא הזכיר זה. **בנחמיה** מצינו ביקורת בסנהדרין (צג:): שהחזיק טובה לעצמו או שסיפר בגנותו של ראשונים, ורש"י השמיט זה בפירושו לנחמיה. אבל כמובן אין כלל בלא יוצא מן הכלל, ע' רש"י על "ויהי לנחש" (שמות ד, ג), ושם (יז, ה) "עבר לפני העם", ושמואל א' (טז, ז) "כי לא אשר יראה האדם", ואסתר (י, ג) "ורצוי לרב אחיו".

אברהם ברוך

צניעות - רש"י בפרשתנו (לח, כו) כתב, שלפי שתמר היתה צנועה בבית **הבדלה מחיצוניות** חמיה זכתה ויצאה ממנה מלכות בית דוד. וכך איתא בגמרא (סוטה י, א) "כל כלה שהיא צנועה בבית חמיה זוכה ויוצאין ממנה מלכים ונביאים, מנלן, מתמר".

ובביאור המידה כנגד מידה, כתב המהר"ל (חידושי אגדות שם) שהצניעות היא **"מעלה נבדלת מן הגשמי"**, משום שהצניעות היא התקדשות מן הערוה, והערוה היא ענין חמריות וגשמיות [פירוש, גילוי עריות הוא הביטוי הגדול ביותר של תאוות הגוף, כמבואר בגור אריה ריש פרשת קדושים, ולכן המתקדש מגילוי עריות מתקדש מגשמיות]. ומשום כך כל כלה שהיא צנועה בבית חמיה זוכה ויוצאין ממנה מלכים ונביאים, שהם נבדלים מן הגשמי, עכת"ד.

ונראה להוסיף עומק ביסוד זה שהצניעות היא הבדלה מגשמיות, על פי המבואר בדברי המהר"ל במקום אחר (נתיבות עולם, נתיב הצניעות פרק א), שהתורה [וכל ענין רוחני] היא בחינת פנימיות, ולכן ראויה להיות צנועה וסמויה מן העין, לא כמו הגשמיות והחמריות שהיא גלויה לעין כל. וזהו ענין הצניעות. וביאר ביאור י"ל כמו שכתב המכתב מאלהיו (חלק ד עמוד 162). שהצניעות מגינה על הפנימיות מכל השפעה של חיצוניות, פן תיערבה בה כוונה שלא לשמה.

נמצינו למדים שהצניעות אינה ענין של הרחקה מערוה גרידא, אלא הרחקה מחיצוניות בכלל.

ככל שהדבר יותר קדוש הוא יותר צנוע שככל שהדבר יותר קדוש ויותר רוחני, צריך להיות מוסתר וצנוע יותר, כדלהלן:

א [בית המקדש. במדרש (במדבר רבה א, ג) איתא שהקב"ה דיבר עם משה רבינו באהל מועד כי "יפה הוא הצניעות, שנאמר (מיכה ו, ח) והצנע לכת עם אלהיך". ואומרים בסדר הושענות "דביר המוצנע", ופירש רש"י (נדפס בסידור אוצר התפלות) "זה בית המקדש, על שם והצנע לכת עם אלקיך". [וציין רש"י לדברי הפסיקתא דרב כהנא (א, ב) שכלל ישראל נמשלו לבת מלך שאין כבודה שהיא המלך מדבר עמה בפרהסיא, ע"ש]. הרי שבית המקדש היה מקום צנוע להשראת השכינה.

וזהו ענין קודש הקדשים שנאסר לכל אדם ליכנס לשם חוץ מכהן גדול ביום הכיפורים, כי מאחר שהוא המקום הקדוש ביותר בעולם, הוא גם המקום הצנוע והמוסתר ביותר בעולם (כ"כ בספר נפש חיה מהגה"צ רבי שמשון פינקוס זצ"ל, עמוד עג, וכן משמע מדברי המהר"ל בנתיבות עולם שם).

ובזה נראה לבאר מה דאיתא בגמרא (מגילה י, א) "אמר רבי אליעזר שמעתי כשהיו בונין בהיכל [-בעת בניית בית המקדש השני] עושין קלעים להיכל וקלעים לעזרה", ומפרש בגמרא דאפילו למ"ד מקריבין אף על פי שאין בית ולא היו צריכים קלעים כדי להקריב, מכל מקום עשו קלעים **"לצניעותא בעלמא"**. וצ"ב מה הענין בזה. אבל לפי האמור יובן, דעצם העבודה בבית המקדש מחייבת צניעות.

ב [ארבע מדרגות בדיני מעלין בקודש. תנן (מגילה כה, ב), "בני העיר שמכרו רחובה של עיר, לוקחין בדמיו בית הכנסת, בית הכנסת לוקחין תיבה, תיבה לוקחין מטפחות, מטפחות יקחו ספרים, ספרים לוקחין תורה". ופירש רש"י משום דמעלין בקודש ואין מורידין.

הרי לך ארבע מדרגות של קדושה, המדרגה הפחותה ביותר היא רחובה של עיר שהיא מגולה לגמרי. המדרגה שאחרי זה הוא בית הכנסת, שמתפללים תוך הבית - בצניעות. המדרגה שלמעלה מזו היא הארון קודש, שהוא הבית שבתוך הבית המצניע את הספרים. ולמעלה מזו, הן המטפחות שבהן מכסים גוף הספרים. ולמעלה מכל המדרגות הם הספרים והס"ת עצמם.

ג [תלמוד תורה. איתא בגמרא (מועד קטן טז, א), פעם אחד גזר רבי שלא ישנו לתלמידים בשוק, מאי דרש "חמוקי ירכיך כמו חלאים" (שיר השירים ז, ב), מה ירך בستر אף דברי תורה ב"סתר". וביאר המהר"ל (נתיבות עולם שם) שהתורה היא פנימיות, ולכן צריך לנהוג בה צניעות כפי מעלתה שהיא נסתרת.

ד [האוחז ספר תורה ערום. בגמרא (מגילה לב, א) איתא "כל האוחז ספר תורה ערום [בלא מטפחות סביב הס"ת, רש"י] נקבר ערום", ומפרשין דהיינו שהוא נקבר ערום בלא אותה מצוה. ושמעתי לבאר על פי האמור, שכבוד הספר תורה מחייב שיהיה מכוסה וצנוע.

ה [עיר מוקפת חומה. בגמרא (מגילה ה, ב) מספקא לן אם העיר טבריה יש לה

דין מוקפת חומה, ותוכן הספק משום שהיו לה חומות רק מג' צדדים, ואילו בצד הרביעי יש ים בלא חומה. ויסוד הספק מפרש בגמרא: "מאי פריזים ומאי מוקפין דכתיבי גבי מקרא מגילה, משום דהני מיגלו והני לא מיגלו, והא נמי מיגליא. או דלמא משום דהני מיגנו והני לא מיגנו, והא נמי מיגליא". ובביאור הספק מפרש הר"ן (א, ב בדפי הרי"ף) לפי שיטתו, שהטעם שמוקפין קורין בט"ו משום שהשוו חז"ל כל מוקפין לשושן, דמשום הכי מספקא לן מהו עיקר הדמיון בין מוקפין לשושן, אי משום דמיגנו או משום דמיכסו. [ומוסיף הר"ן לבאר דאף על גב דלענין בתי ערי חומה במכסיא תליא מילתא, התם גזירת הכתוב הוא.]

יושב: הג"ר שמואל דויטש שליט"א. עומדים מימין לשמאל: הרב אברהם קוטניר, הרב שלום שכטר, הרב נחמן ליבוביץ, הרב מרדכי פוטש, הרב שמשון פינקוס ז"ל, הרב אליהו דוב ונטפוגל, הרב משה הירשקוביץ, הרב ישראל מאיר ווייס, והרב שמואל יצחק שטיין

ונראה בביאור דבריו, שהספק של הגמרא הוא מהו עיקר המעלה והחשיבות של עיר המוקפת חומה. האם עיקר המעלה הוא מה שהחומה מגינה על העיר, ואם כן זהו הצד השווה בין שושן לשאר מוקפין, או דלמא עיקר המעלה הוא מה שהחומה מכסה על העיר, וזהו הצד השווה בין שושן לשאר מוקפין. נמצינו למדין שהחשיבות של מוקפת חומה שבשבילה קורין בט"ו, לפי צד אחד בגמרא, היא הכיסוי המצניע את העיר מעיני הרואים, שזה מורה על חשיבות העיר. ויובן על פי הנ"ל שהצניעות מורה על חשיבות ויקרות של הדבר.

ו [שופריה דרבי יוחנן. איתא בגמרא (ברכות ה, ב) "רבי אלעזר חלש, על לגביה רבי יוחנן, חזא דהוה קא גני בבית אפל. גלייה לדריעה ונפל נהורא [-גילה את זרועו ונפל אור בבית]". הרי שבשרו של רבי יוחנן היה מבהיק אור, וכן איתא בבבא מציעא (פד, א) שרבי יוחנן אשתיר משפירי דירושלים, ופירש רש"י "שופרי [דרבי יוחנן] - זיהרורי תוארו וקירון עור פניו". אבל יש להקשות, למה הוצרך רבי יוחנן לגלות את זרועו כדי להאיר את הבית, הלא גם עור פניו היה מזהיר כמו שפירש רש"י.

וכעין זה יש להקשות על מעשה דאביגיל ודוד המלך (מגילה יד, ב) "שגילתה את שוקה והלך לאורה שלש פרסאות", ופירש המהרש"א (שם) דהיינו כמו שופריה דרבי יוחנן שהיה מזהיר ומאיר, וקשה כנ"ל למה יצא אור על ידי גילוי מקום מכוסה בדווקא, ולא ע"י עור הפנים.

אבל נראה שהענין כנ"ל, דשופריה דרבי יוחנן ואביגיל היה ענין רוחני, ועוצם האור היה שורה דווקא במקום מכוסה הסמוי מן העינים.

continued from page 1 מדברי הגמרא שלא היתה שום טענה על אלישע בזה, ולכן נהרגו אותם הנערים על ידי הדובים. אבל מאידך גיסא אמרינן בגמרא (יבמות עח, ב - עט, א): "וכי היכן מציינו בשאלו שהמית הגבעונים, אלא מתוך שהרג נוב עיר הכהנים שהיו מספיקין להם מים ומזון מעלה עליו הכתוב כאילו הרגן וכו'". וא"כ קשה מאי שנא אצל אלישע שאין לנערים שום תביעה עליו, ואדרבה נתחייבו מיתה על שזלזלו בנביא, ואילו אצל שאול מבואר שיש תביעה גדולה לגבעונים והיתה תביעתם צודקת.

אלא החילוק פשוט, אלישע עשה דבר טוב בשביל העולם, וממילא אף שיצא מזה קיפוח פרנסה לנערים אין עליו כל טענה. אבל שאול עשה דבר רע, ועל כן נתבע על הנזק שנגרם בגרמא ממעשיו. וממילא כך הוא גם בתמר, שכיון שעשתה כדן אינה אחראית על אחרים.

עלה הדלקה Chanukah – Time to Light

Rabbi Moshe Boruch Kaufman, Machon Aleh Zayis

Background The Shulchan Aruch (672:1) rules that we light *ner Chanukah* at the “end of sunset,” understood by the Poskim to mean *tzais hakochavim*. However, many Poskim allow or even encourage lighting earlier, a bit before nightfall; some even hold that the correct time to light is sunset.

The Shulchan Aruch adds that we should not light *ner Chanukah* earlier or later than the prescribed time. However, if someone will be unable to light at the prescribed *zman*, the Shulchan Aruch quotes an opinion that allows lighting from *plag haMinchah* on, approximately one hour before sunset or nightfall.

In last year's *Alim (Parshas Vayeshev)*, the basis for some of the various times was examined. This year we will just list the *zmanim*, in chronological order.

Plag HaMinchah: In extenuating circumstances (a flight, a *chasunah*...) many Poskim permit lighting from *plag haMinchah* on. The Mishnah Berurah (672:3, 679:2) seems to permit lighting only after the Magen Avrohom *plag*, which is at least 25 minutes after the Gra's *plag*.

On Erev Shabbos, however, the *minhag* is to permit lighting immediately after the Gra's earlier *plag*. If one wishes to wait for the Mg”A's *plag* on Erev Shabbos, he should not calculate it from Rabbeinu Tam's *tzais*, as that *zman* will be too close to Shabbos, but from the actual appearance of three stars, resulting in a *plag* which is approximately 30 minutes before sunset.

Shekiah/Sunset: According to Rambam, the Pri Chadash, and the Be'ur HaGra (in *Orach Chayim*), this is the ideal time to light. Those who follow this *zman* should use enough oil to last until at least 30 minutes after *tzais hakochavim*.

10 Minutes After Shekiah: Rav Moshe Feinstein (O.C. Vol. 4 Siman 101, #6) says that this *zman* is a good time to light, but according to the *sefer Shu”t Vedibarta Bam* (Volume 1, #182), Rav Dovid Feinstein attests that his father told him as well as others to light at *tzais*, in accordance with *minhag ha'olam*.

25 Minutes After Shekiah: This *zman* has two advantages: 1) it is still within the 30-minute window from *shekiah*; 2) it is close to *tzais hakochavim*, and so conforms to the opinion that one should light about 15 minutes before *tzais*. Rav Aharon Kotler zt”l endorsed this *zman* (see last year's article in *Alim Parshas Vayeishiv*).

Tzais HaKochavim: This *zman* is the opinion of most Poskim and was the standard *minhag* in previous generations. Since there is some debate over when *tzais hakochavim* takes place, two *zmanim* are given: for the appearance of medium stars, and of small stars. During the winter in the NY-NJ area, this *zman* will be 40 to 45 minutes, respectively, before *tzais*. (Although people are used to a later *zman* for Shabbos (50 minutes), that would not apply to Chanukah.)

Tzais HaKochavim I'Rabbeinu Tam: Those who follow Rabbeinu Tam in all areas (72 minutes) generally follow his *zman* for Chanukah as well. Some will daven Maariv on Chanukah before this time (i.e., 50 minutes after *shekiah*), in order not to further delay lighting time past 72 minutes. Certainly those who calculate later *zmanim* according to Rabbeinu Tam (16.1 degrees or 90 minutes) specifically for Motzaei Shabbos should not delay lighting on Chanukah past the 72-minute *zman*. On Motzaei Shabbos, those who light at an earlier *zman* during the week should wait until the usual *zman Motzaei Shabbos* to light (see *Igros Moshe* Vol. 4, #62).

Note: Someone who couldn't light at his *zman* should try to light within 30 minutes of it.

עלה לוח

זמנים ללילי חנוכה תשפ"ג - ליקוואוד							
ליל	פלג המנחה ג"א (רק בשעה"ד)	פלג המנחה שעה ורבע קודם צה"כ (במקום צורך)	שקיעת החמה	רבע שעה קודם צה"כ	צאת ג' כוכבים בינונים	צאת ג' כוכבים קטנים	ע"ב מינוט
ליל א - ליל ב Sun.-Mon. Night	3:35	4:00	4:33	4:58	5:13	5:18	5:45
ליל ג Tues. Night	3:35	4:00	4:34	4:59	5:14	5:19	5:46
ליל ד Wed. Night	3:36	4:01	4:34	4:59	5:14	5:19	5:46
ליל ה Thurs. Night	3:36	4:01	4:35	5:00	5:15	5:20	5:47
ליל ו Sun. Night	3:38	4:03	4:36	5:01	5:16	5:21	5:48

For other cities in the Eastern time zone:

For Brooklyn and Monsey, the *zmanim* will be **3 minutes earlier**. For Queens\Far Rockaway\Five towns, the *zmanim* will be **4 minutes earlier**. For Baltimore MD, the *zmanim* will be **12 minutes later**.

**Even one who can't light at the zman listed, should still try to light within half hour of that time.*

***When lighting before nightfall one must nevertheless make sure that the lights burn until 30 minutes after nightfall.*

